

Kvinnors entreprenörskap på landsbygden

*Hela Sverige
ska leva!*

Himlarand

– en högskolekurs för företagare

FÖRKORTNINGAR

HSSL – Riksorganisationen Hela Sverige skall leva
NRC – Nationellt ResursCentrum för Kvinnor i Sverige (numera Winnet Sverige)
Himlarand

Styrgruppen för kartläggning.

Under 2010 satte sig ett trettiotal kvinnliga landsbygd-företagare från hela Sverige i skolbänken för att lära sig mer om kvinnligt företagare, dess strukturer och villkor. De deltog i en högskoleutbildning som togs fram genom pilotprojektet Himlarand. Syftet var att utveckla nya landsbygd-företag eller komplettera befintliga företag med ny och annorlunda inriktning. Målet var att hjälpa kvinnorna att utveckla ”blomstrande, livskraftiga och innovativa företag” och ge dem förståelse för kvinnliga företagares villkor i ett historiskt och nutida perspektiv.

Utbildningen visade sig vara ett lyckat koncept som fyllde ett stort utvecklingsbehov av kunskap, förmågor och färdigheter och en slutsats av projektet var att det i framtiden bör vara gynnsamt att genomföra liknande satsningar för att generera ekonomisk utveckling på landsbygden. Projektet visade också att kvinnor behöver mer än kunskap, förmågor och färdigheter för att utveckla sina verksamheter. De behöver uppmuntran, stöd och möjlighet att utveckla sitt självförtroende. För att kunna driva sin verksamhet på ett bra sätt måste man tro på sig själv och det som produceras!

”Kursen gav mig en spark i baken att lyfta mig lite och se på verksamheten i ett större perspektiv. Den gav mig också redskap för att utvärdera verksamheten mer strukturerat.”

KURSEDELTAGARE

”Jag blev mycket positivt överraskad av att kvinnorna på kursen var så engagerade och kreativa (jämfört med vanliga studenter). När vi träffades upplevde jag att de flesta var nöjda med kursen och hade blivit stimulerade till att utveckla och förnya sig i sina företag”.

**ANN-KATRIN WITT,
FIL DR, LEKTOR I SOCIOLOGI MED INRIKTNING
MOT GENUS OCH JÄMSTÄLLDHET**

"Tyvärr har endast cirka hälften gjort alla uppgifter och kunnat få ut högskolepoäng/betyg men jag tror att för dessa egenföretagare är inte dokumentet det viktigaste utan det som kursen har gett dem innehållsmässigt."

**ANN-KATRIN WITT, FIL DR, LEKTOR I SOCIOLOGI
MED INRIKTNING MOT GENUS OCH JÄMSTÄLLDHET**

OM UTBILDNINGEN

Utbildningen, som namngavs Himmlarand efter det fornnordiska ordet för horisont, togs från början fram av Regionalt ResursCentrum för kvinnor i Halland, för att senare övergå till ett pilotprojekt inom Hela Sverige ska leva. Projektets utgångspunkt var att kultur och kulturarv är något som intresserar många kvinnor och tanken var att förena detta intresse med folkbildning och därigenom utveckla spännande inslag av historie- och berättarturism, så kallad "storytelling". Den bärande idén var att deltagarna skulle studera dokumentation om starka förebilder, företagsamma kvinnor i ett historiskt perspektiv och även skaffa sig kunskap om starka kvinnor i hembygden.

Utbildningen utformades som två delkurser om vardera 7,5 högskolepoäng och genomfördes på distans och kvartsfart i en uppdragsutbildning med stöd från Jordbruksverket, i Högskolan i Halmstads regi. Kurserna startade med en gemensam träff i Halmstad och lades därefter upp som föreläsningar via högskolans distansutbildningsplattform på Internet, med studier i hemmiljö. Man bildade också fyra regionala studiegrupper, sammanslutningar av deltagare som bodde nära varandra. En tanke från början var att man skulle arrangera två tematräffar med studiebesök, men på grund av kostnadsskäl kunde de inte genomföras. Istället fick träffarna bli i form av uppstartsträffar vid kursstart vår och höst.

Den första delkursen var tänkt att ge en djupare förståelse för de strukturer som historiskt sett begränsat och möjliggjort kvinnors arbete på landsbygden. Den andra delen innehöll strategier, användbara för att hantera de begränsningar som kvinnors företagande kan omgärdas av. Varje delkurs examinerades sedan med ett antal tentamensarbeten som handlade om att läsa och reflektera över litteratur, ta reda på fakta om sin egen hembygd och genomföra konkreta uppgifter med anknytning till företagsutveckling. Under hela kursen löpte också ett större projektarbete som gick ut på att analysera hinder och möjligheter i det egna företaget.

När kursen startade visade det sig, till skillnad mot vad man tänkt sig, att den övervägande delen av deltagarna inte arbetade inom turism. Därför omarbetade man delar av innehållet. Övervikten mot guidade turer

Upptakten delkurs 2 i Halmstad.

TEMAN OCH FÖRELÄSNINGAR DELKURS 1

- Kvinnliga pionjärer och inspiratörer
- Kulturgeografi
- Genusteori
- Jämställdhet i praktiken
- Entreprenörskap
- Kvinnors företagande idag
- Empowerment
- Företagsutveckling
- Framgångsrika kvinnor ur olika perspektiv
- Entreprenörskap
- Landsbygdsutveckling
- Landsbygdsturism
- Branding
- Nätverksskapande

TEMAN OCH FÖRELÄSNINGAR DELKURS 2

- Marknadsföring
- Processledning
- Storytelling
- Omvärldsbevakning
- Trendspaning
- Småföretagares makroekonomiska kontext
- Nätverksskapande
- Konsten att ta betalt
- Kvinnors företagande i en globaliserad värld
- Att arbeta i projekt
- Företagsutveckling
- Omvärldsanalys
- Presentationsteknik
- Power Point

Studiegruppen i Halland.

"Jag har fått ett starkare självförtroende och massor av hjälpmedel på hur jag skall gå tillväga, bland annat med marknadsföring."

KURSELTAGARE

"Jag har fått den nödvändiga pushen att säga upp mig och starta eget. Jag hoppas att fler kurser kommer att starta, så fler kvinnor får möjlighet att gå."

KURSELTAGARE

"Jag är anställd konsult, men jag känner att jag nu tänker annorlunda och är mer medveten om kvinnors företagande och deras förutsättningar."

KURSELTAGARE

STYRGRUPP

HSSL – Uno Lundback
HSSL Inger Karlsson, projektledare
NRC – Britt-Marie Torstensson
Högskolan i Halmstad – Mikael Jonasson
LRF – Kicki Svensson

och berättarvandringer tonades ner och istället lades mer tyngdvikt vid att utveckla medvetenhet om de genusstrukturer som begränsar kvinnors företagande och strategier för att motverka dem.

RESULTAT OCH ERFARENHETER

Kursutvärderingen visade på övervägande positiva omdömen från deltagarna. Studenterna upplevde att kursen stärkte deras självförtroende, vilket i sin tur stödjer dem i sitt företagande. Deltagarna tyckte att de fick tillgång till viktiga och användbara hjälpmedel och det framkom också uttryck för att en medvetenhet om sociala konstruktioner av genus stärkte dem i mötet med andra människor. Det var inte ett direkt syfte med kursen utan en mindre väntad men positiv effekt.

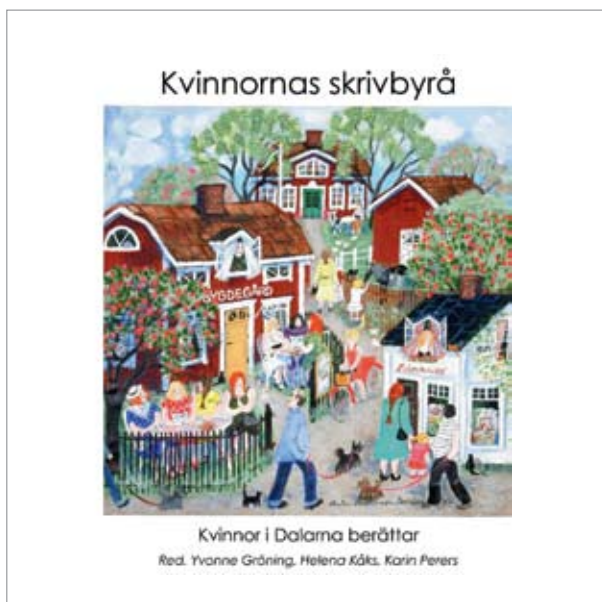
Efter utbildningen har flera av studiegrupperna fortsatt att träffas och man har bland annat diskuterat gemensam marknadsföring och utvecklandet av flera idéer. Erfarenheter från kursen visar att det är värdefullt att kombinera utbildning via distansutbildningsplattform med lokala träffar. De lokala träffarna blev en kreativ miljö för studenterna där de kunde utveckla nya tankar och idéer som kursen introducerade.

Genom pilotprojektet finns nu en färdig plan som går att applicera för liknande utbildningar eller studiecirklar och som också kan modifieras efter önskemål från uppdragsgivare. En lärdom som drogs av projektet var att kursen med fördel kan läggas upp i flera fristående kurser, eftersom det kan vara svårt för företagare att avsätta tid och behålla motivationen under ett helt år. Det är också viktigt att lägga mycket vikt vid praktiska moment som företagarna kan ha direkt nytta av i sin verksamhet, exempelvis marknadsföringsstrategier. Vidare kan det vara värdefullt att avsätta resurser för flera direkta möten och träffar för att få tillstånd den tvåvägskommunikation som annars lätt missas i distansutbildningar.

Kvinnornas Skrivbyrå

– berättelser om liv och arbete

Historia var länge liktydigt med politik, krig och ekonomi – områden som framförallt dominerats av män. Kvinnorna var relativt osynliga och det var först på 1970-talet som det började ändras. Det var då kvinnoforskningen växte fram och kvinnors liv och arbete började studeras. Även om många framsteg gjorts sedan dess så återstår mycket arbete. Det var det som var utgångspunkten för projektet Kvinnornas skrivbyrå, som startade i Halland, Dalarna, Västerbotten och Norrbotten under hösten 2009.

Syftet med projektet var att skapa och samla in berättelser om arbets- och vardagsliv från mitten av 1900-talet och framåt. Tanken var också att projektet skulle vara folkbildande och öka deltagarnas kunskaper inom historia, skrivande och grupparbete. Ytterligare ett syfte var att stärka kvinnorna, främja kreativitet och skapa ”en grund för lokal mobilisering”. Från börjande var målgruppen kvinnor på landsbygden som ville utveckla samarbete med olika entreprenörer. Men deltagarna blev istället främst kvinnor som ville dokumentera sina egna liv för kommande generationer.

Inom projektet deltog över 120 kvinnor i 15 olika studiecirkel. Man dokumenterade, diskuterade och argumenterade. Genomförandet skilde sig åt i och re-

”Det har blivit mycket mer resultat än vi trodde från början.”

INGER KARLSSON, PROJEKTLEDARE
FRÅN HELA SVERIGE SKA LEVA

”Det är viktigt för kvinnorna att få skriva om sig själva och till exempel sin mamma. Det har varit ett väldigt positivt klimat i de här grupperna.”

INGER KARLSSON, PROJEKTLEDARE
FRÅN HELA SVERIGE SKA LEVA

”Det har blivit flera resultat också. Det kan man se av diskussionerna i grupperna. Man har pratat om hur det var i Halland och i hela världen och inte bara sin egen historia.”

INGER KARLSSON, PROJEKTLEDARE
FRÅN HELA SVERIGE SKA LEVA

Från Hallands antologi

*Mitt liv
livet med arbetet
arbetet att leva
leva med arbetet*

*Vilket är det som vi har fått i uppgift
att skriva om, i Kvinnornas skrivbyrå?
För min del går det inte att skilja på*

DIKT AV KERSTIN PARADIS G-SON

”Vi har fikat och läst upp några sidor var för varandra. Det har skrattats mycket. Många har skakat på huvudet åt ”hur man gjorde då” eller ”att man ställde upp”. Men vi har också varit nostalgiska över svenska, nästan bortglömda traditioner, som då förgyllde vardagen.”

LOTTA CALLANDER KURSDELTAGARE I VARBERG (OM
PROJEKTET HÄMTAT UR FÖRORDET TILL ANTOLOGIN)

"Klockan ringer tjugo över fem varje morgon. Ibland är jag redan vaken och ligger och vrider och vänder på mig i sängen för att försöka sova. Ibland vaknar jag mitt i en dröm och får ett snabbt uppvaknande. Jag ligger en stund och sträcker på mig, nästan som en katt. Sedan är ett dags att stiga upp och göra morgongympa. Jag arbetar med rygg och magmuskler och gör vissa yogaövningar för att få min stela kropp lite mjukare. Jag har alltid öppet fönster och känner den kalla luften på vintern och ser solen gå upp på våren. Härligt med olika årstider. Sedan snabbt till duschen där man ibland kan få en kall avrivning om vi inte eldat tillräckligt. Frukosten är i stort sett densamma varje morgon och består av fil och flingor. Tidningen bläddrar jag snabbt igenom för att se vad som hänt i Varbergsområdet. Maten från gårdagskvällen ligger färdig till min lunchlåda."

UR "EN ARBETSDAGS BÖRJAN OCH SLUT" AV BIRGIT INGMARSON, FRÅN ANTOLOGIN "KVINNORS SKRIVBYRÅ I HALLAND"

"Min man har Alzheimer. Middagsmaten är klar, vi äter, han sitter kvar vid bordet och tittar på medan jag dukar av. När jag är nästan klar frågar han: Ska vi äta nåt nu?"

UR "ÄNDÅ BLOMMAR VITSIPPORNA" AV BODIL HED FRÅN BOKEN "KVINNORNAS SKRIVBYRÅ KVINNOR I DALARNA BERÄTTAR"

"Men så hände det. Jag ledsnade på Stockholm fast jag var stammis på Nalen, hade många kompisar och fast jag hade fått ett bättre boende hos en annan tant. Hon bodde modernt i en trea i Årsta. Hiss fanns också."

UR "JAG JOBBADE MIG TILLBAKA TILL LIVET" AV INGER BORG FRÅN BOKEN "KVINNORNAS SKRIVBYRÅ KVINNOR I DALARNA BERÄTTAR"

sultaten varierade i de fyra olika länen. I Dalarna och Halland blev det ett mycket positivt arbete som engagerade många deltagare. I Halland resulterade det i en nästan 90 sidor lång antologi och i Dalarna har man som ett led av projektet sammanställt en bok som ska tryckas under våren 2011. I de båda länen kommer många av deltagarna att fortsätta träffas också efter att projektet tagit slut. I Norrbotten och Västerbotten däremot visade det sig vara svårare att bilda studiecirkel och skapa intresse för att dokumentera och synliggöra sin vardag. Enligt projektledaren "härskade ordlösheten, tystnaden, tigandet och rädslan för olikhet" där och man funderade mycket över orsakerna till den här stora skillnaden. Kanske lever de inte i samma verklighet som kvinnorna i längre söderut? Kanske har de levt i ett hårdare klimat som de inte vill synliggöra?

DALARNA

I Dalarna bildades tio studiecirkel. Man hade inspirationskvällar, skrivardagar och samlade också in gymnasieelevers berättelser. Mycket tid lades på skrivövningar och på att deltagarna fick berätta om sig själva, för att de därigenom skulle inse att de faktiskt har något att säga. Målsättningen var att varje deltagare skulle gå från skrivardagen glad och inspirerad med någon sorts idé om vad hon ville att hennes blivande text ska handla om. Cirkelarbetet handlade sedan mest om att ta del av och diskutera varandras framväxande texter. Förutom boken så resulterade arbetet i att en skåde-spelerska läste in fem berättelser som sedan sändes på Radio Dalarna.

HALLAND

I Halland bildades fem studiecirkel med engagerade deltagare i Varberg och Halmstad. En del av cirkelarna träffades ofta medan andra bara några gånger. Man ordnade skrivarkurser och deltagarna lärde sig bland annat hur man gestaltar texter, organiserar sitt material och hur skrivprocessen fungerar. Förutom antologin med utvalda berättelser så har många av deltagarna också lämnat sina alster för arkivering på museet i Varberg, vilka visat ett stort intresse för projektet.

NORRBOTTEN

I Norrbotten hade man tidigare genomfört ett projekt för att dokumentera kvinnors liv och arbete. Man hade också genomfört ett antal skrivarkurser i ABF:s regi och det fanns uppbyggda nätverk som man riktade sig mot. Men trots det visade det sig svårt att få igång ett projektarbete. Många sa sig vara positiva men deltagandet rann av olika anledningar ut i sanden. De ansvariga fick in några texter då och då men man tyckte inte att det var tillräckligt för att driva projektet vidare.

VÄSTERBOTTEN

I Västerbotten ville man dokumentera kvinnor som arbetat på ASEA i Robertsfors. Man gjorde stora ansträngningar för att få kontakt med kvinnorna men under projektets gång visade det sig att kvinnorna inte var villiga att offentliggöra sina berättelser. Det framkom att arbetsmiljön ofta var otrevlig och att de blev illa behandlade av

Julavslutning för Varbergs gruppen, i projekt Kvinnors Skrivbyrå.

män på fabriken som varken kunde hålla händer eller tunga i styr. Kvinnornas män blev också ofta baktalade för att de inte kunde försörja sina familjer utan måste låta kvinnorna jobba. Men om detta ville inte kvinnorna berätta. Projektet avbröts och istället satsades pengarna på att göra en dokumentärfilm om syster Sanny Burman, som levtt ett intressant liv som distriktssköterska i Robertsfors.

PROJEKTANSVARIGA

Projektledare: Inger Karlsson,
Hela Sverige ska leva

Dalarna: Karin Örjes (Studieförbundet Vuxenskolan Dalarna-Gävleborg),
Yvonne Gröning (författare), Helena Kåks
(Dalarnas Forskningsråd) och Karin Perers
(Dalarnas Bygdegårdsdistrikt)

Halland: Joakim Lindqvist (Studieförbundet vuxenskolan)

Västerbotten: Lisbeth Olofsson (HälsoZam)
och Inga Kjellgren (Studiefrämjandet)

Norrbottnen: Helen Doktare

"Mor berättar ett särskilt minne av hur hon delvis använde sin första hembiträdeslön. Det var nämligen så här: När Agnes moster Jenny från Varberg kom och hälsade på sin syster, iakttog Agnes att Jennys hy var så jämnt brun och fin. Inte alls så blank och röd som mammas hy var. Förklaringen hette puder. För sin första lön som 17-åring cyklade mor till EPA och inhandlade en puderdosa."

UR "BÅDE UNGA OCH GAMLA BEHÖVDE KLÄDER – BILDER UR MORS 1900-TAL" AV GUNILLA LINDSKÖLD, FRÅN ANTOLOGIN "KVINNORS SKRIVBYRÅ I HALLAND"

"En natt i augusti 1961, började Berlinmuren uppföras och jag minns hur oroliga alla människor i min omgivning var. Hemska saker utspelades vid muren. Vid den sandade zonen blev många människor skjutna, när de försökte fly från östzonen. Helt otroligt var det, då jag också fick uppleva murens fall 1989. Då var jag på resa med min mor till Tyskland, för att hälsa på min mormor. Det var en befriande känsla att få uppleva detta på tysk mark."

UR "MED PICK OCH PACK MOT NYA ARBETSPLATSER" AV AV LEONOR NYSTRÖM, FRÅN ANTOLOGIN "KVINNORS SKRIVBYRÅ I HALLAND"

Kartläggning av kvinnors företagande och entreprenörskap

Trots att många kvinnor är företagare så syns de inte i statistiken. Rådgivningen gentemot kvinnliga företagare på landsbygden fungerar inte tillräckligt bra och fler projektansökningar från kvinnor än från män får idag avslag i nationella program och EU-program. Det visade kartläggningen av kvinnors företagande och entreprenörskap som genomfördes 2009–2010. Bland slutsatserna som drogs kom man fram till att det finns ett stort behov av att ändra stödsystem, handläggning och rådgivning.

Bakgrunden till projektet var en studie som Glesbygdverket gjorde på uppdrag av Regeringen 2007. Studien betonade särskilt de areella näringarna och företag inom den så kallade sociala ekonomin och resultatet påvisade hinder och möjligheter för solo- och mikroföretag att skapa hållbar tillväxt. Den innehöll många intressanta data och det var för att bygga vidare på den som Hela Sverige ska leva, Coompanion, LRF, NRC och Glesbygdverket ville göra en kartläggning av kvinnors företagande och entreprenörskap. Ramen för projektet var att genom ledorden attityder, strukturer och metoder synliggöra företagandet utifrån kvinnors förutsättningar och villkor. Det europeiska perspektivet "Lära av, Lära ut och lära ihop" var en annan viktig aspekt. Man ville

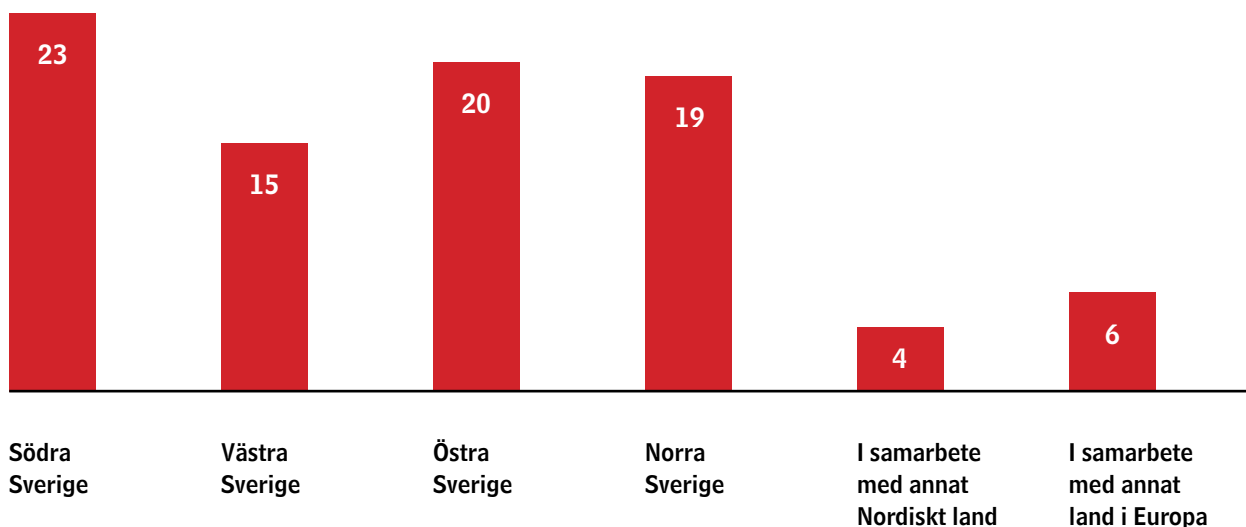
belysa det dolda företagandet och även synliggöra de drivkrafter som finns hos kvinnliga entreprenörer. Förutom erfarenheter från projekt byggde kartläggningen på statistik från länsstyrelsernas program för företags- och investeringsstöd.

Erfarenheter från tidigare projekt

En viktig del av kartläggningen var att undersöka tidigare genomförda projekt som involverat kvinnors företagande på landsbygden under de senaste fem till tio åren. Undersökningen genomfördes som en webbenkät och totalt fick man svar från 53 personer. De berörde sammanlagt 70 projekt som genomförts av Nationellt resurscentrum för kvinnor, Hela Sverige ska leva, Coompanion och LRF. Trots att det genom åren genomförts många projekt som handlat om kvinnor och företagande har många känt att man hela tiden måste börja om på ruta ett när ett nytt projekt startas. Bland målsättningar fanns därför att skapa en projektdatabas som skulle kunna inspirera och förmedla erfarenhet av kvinnors entreprenörskap. Som ett resultat av webbenkäten är numera de 70 projekten samlade i en projektdatabas på www.helasverige.se.

Webbundersökningen var mer kvalitativ än kvantitativ till sin karaktär och många av enkätens frågor var öppna. Ett häpnadsväckande resultat var att många av projektledarna besvarade de öppna frågorna utförligt,

GEOGRAFISK SPRIDNING PÅ DE UNDERSÖKTA PROJEKTEN

vilket tyder på ett enormt engagemang för frågorna. Svaren analyserades av företaget Dedicera och ett mycket spännande material finns nu tillgängligt.

POSITIVA OCH NEGATIVA RESULTAT I PROJEKTEN

I undersökningen sammanställdes såväl positiva som negativa resultat som projekten lett till. Bland de positiva resultaten fanns bland annat konkreta uppgifter om nya företag, fler anställda och högre omsättning men även vaga formuleringar om lyckade projekt, uppmärksamhet och ökad medvetenhet. Några exempel:

- Nya företag har startat
- Företag har utvecklats, ökad omsättning/vinst/antal anställda
- Nätverk, internationella kontakter
- Mentorprogram
- Genomförda kurser, seminarier, studieresor och cirklar
- Kvinnor tar mer aktiv del i regionens näringslivsutveckling
- Fler kvinnor inom Farmartjänst och skoglig verksamhet

Negativa erfarenheter i projekten har exempelvis handlat om att projekttiden varit för kort och att det varit svårt att få kontinuitet när det går lång tid mellan aktiviteter. Andra resultat som framkom var:

- Ingen medfinansiering
- "Jantelagen", projektet motarbetades
- Svårt att få företag intresserade av att göra en jämställdhetsplan
- Svårt att få projektgruppen att samarbeta
- Ungdomar väntar med att starta eget eftersom starta-eget-bidrag gäller från 25 års ålder

UPPLEVDA HINDER I PROJEKTEN

I enkäten fick de svaranden med egna ord beskriva om de upplevt några hinder i projekten. Kommentarererna kan sammanfattas i dessa övergripande punkter (utan inbördes rangordning):

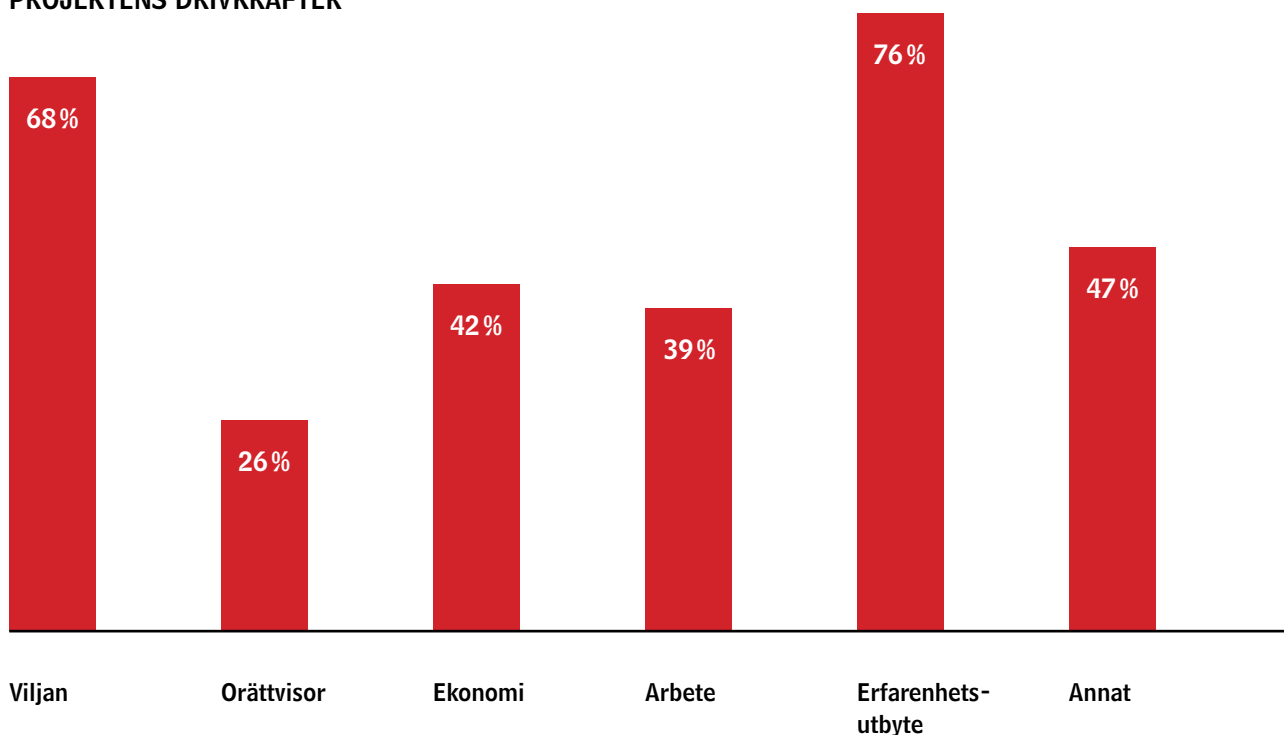
- För mycket tid går åt till administration och pappershantering
- Inarbetade strukturer, svårt att få aktörer (kommunen) att tänka nytt
- Attityder, ideologi, projektet mötte motstånd
- Finansiering, ekonomi i projektet, likviditet
- För kort projekttid, svårt att hinna få genomslag, kontinuitet saknas
- Osämja inom projektet, svårt för företagare att samarbeta
- Svårt att få kvinnor att avsätta tid för utbildning, bland annat på grund av avsaknad av stöd hemifrån
- Avsaknad av en tydlig gemensam bild av vad en entreprenör/företagare är och gör

PROJEKTENS DRIVKRAFTER

Kartläggningen visar att längtan efter erfarenhetsutbyte var den största drivkraften för att driva projekten. Och att det alls blir några projekt och resultat av dem beror, enligt enkätsvaren, på ren och skär vilja. Men en granskning under ytan visar också att viljan att förändra synen på utveckling och vad den beror på är stark.

PROJEKTENS DRIVKRAFTER

■ Bas: 66 projekt

"Jämställdhet och tillväxt hänger ihop."

"Vi vill också ha ett attraktivt län, där både kvinnor och män kan bo och verka och dit också andra gärna vill komma."

"Största drivkraften är att lyfta fram duktiga entreprenörer och synliggöra dem. Skapa en arena/mötesplats för duktiga studenter som skall ut i arbetslivet."

"Vi ser oss som dörröppnare och vill vara med och tjäna pengar."

CITAT FRÅN ENKÄTEN

"Jag ser massor av stoppklossar mot kvinnor. Trots alla vackra målsättningar och ord, finns höga trösklar för kvinnor att exempelvis få banklån. Man sågar istället för att stötta. Tjejer måste vara väldigt starka för att stå emot det."

DAG SÖDLING, DELTAGARE I ENKÄTEN

CITAT FRÅN DELTAGARNA:

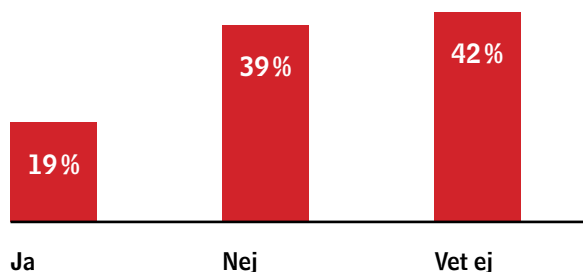
"Ansökningsförfarandet måste förenklas så att folk inte ger upp innan pengarna kommer. Det ska förskottsbetalas och stödjas genom inblandade tjänstemän."

"Att förstå att alla män inte gillar projekt riktat till kvinnor. Att de ser det som ett hot."

**Ta del av alla spännande
projektidéer på helasverige.se**

INTEGRERING AV INVANDRARKVINNOR

En fråga i enkäten frågade om man ansåg att projektet bidragit till att integrera invandrarkvinnor. Svaren visade att fjorton av projekten (19 %) ansåg att de gjort det. Dessa borde kunna tjäna som förebilder för andra projekt. Uppenbarligen verkar det ha varit svårt för många att avgöra om projektet bidrog till att integrera invandrarkvinnor eller inte för totalt 42 % svarade att de inte visste.

FRAMTIDEN

I enkäten ställdes frågan "Vad borde man jobba med i kommande projekt för att gynna kvinnors företagande och samhällsentreprenörers engagemang?". Deltagarnas många och långa svar tyder på att stort engagemang i dessa frågor. Bland svaren nämns:

- Nätverk
- Utbildning
- Affärsfokus (försäljning, ekonomi, marknadsföring etc.)
- Förebilder
- Mentorskap
- Fokus redan i skolan
- Mindre byråkrati
- Långsiktighet
- Kvinnor och män i samarbete
- Finansiering

En annan fråga som gav många uttömmande svar handlade om vad deltagarna ansåg var viktigt att tänka på inför framtida projekt. Bland svaren fanns:

- Konkreta mål för projektet
- Snabb handläggning
- Kontinuitet
- Tydlig projektorganisation

FÖRETAGANDE KVINNOR PÅ LANDSBYGDEN MED ANNAN ETNISK BAKGRUND

En aspekt av kartläggningen var att belysa hur kvinnor med annan etnisk bakgrund har det i sina företag på landsbygden. I en uppföljning av Jordbruksverkets PM "Företagandet på landsbygden" framgick att landsbygdsföretagen i högre utsträckning än tidigare drivs av utlandsfödda men att andelen utlandsfödda företagsledare är mycket lägre i landsbygdskommuner än i stadskommuner. Andelen av dem som tar del av företagsstöd är låg och andelen utlandsfödda bland dem som fått avslag är högre än beviljade stöd. Andelen kvinnor bland de operativa företagsledarna är också lägre på landsbygden än i staden.

FÖRBÄTTRAD RÅDGIVNING

En viktig målsättning med kartläggningen var att resultatet skulle kunna användas för att förbättra företagsrådgivningen för kvinnor på landsbygden. Projektet initierade en nationell utbildningsdag i Östersund med temat "Framtidens rådgivare – samordnad och kvalitetssäkrad företagsrådgivning i gles- och landsbygd." Det blev en lyckad dag och man beslutade att hitta former för att fortsätta arrangera mötesplatsen. Projektet har försökt att hitta ansvariga för en fortsättning, men utan resultat. I det nya programmet för att "Främja kvinnors företagande" som kommer att administreras av ALMI är rådgivning ett fokusområde, vilket kan ses som en förlängning av den väckta frågan.

SYNLIGGÖRANDE AV DET BORTGLÖMDA FÖRETAGANDET

En orsak till många kvinnors osynlighet i statistiken är att en stor andel kvinnliga företagare driver företag som bisyssla, kanske i kombination med ett deltidsjobb medan statistiken endast behandlar företagare som har verksamheten som huvudsysselsättning. En annan orsak är att många arbetar i familjeföretag, som exempelvis kan vara en enskild firma registrerad på maken. För att synliggöra det bortglömda företagandet har projektet under lång tid försökt få till en hearing för att diskutera frågan. Man har kontaktat Skatteverket, Jordbruksverket, Tillväxtverket, Jordbruksdepartementet och Näringsdepartementet men ännu utan resultat.

LANDSBYGD PÅ LIKA VILLKOR – ETT MER JÄMSTÄLLT LANDSBYGDSPROGRAM 2014

En nationell konferens med 100-tal deltagare från hela Sverige genomförs 4–5 oktober 2011 i Wanås. Erfarenheter från projektet Kvinnors entreprenörskap på landsbygden presenteras och delar av filmer om projektet som producerats av Inez Abrahamzon kommer att visas.

Goda idéer till kommande landsbygdsprogram överlämnas till landsbygdsminister Eskil Erlandsson.

KVINNORS FÖRETAGANDE I GLES- OCH LANDSBYGDER – FAKTA OCH FÖNSTER

Som en del av kartläggningen presenterade Glesbygdsverket rapporten "Kvinnors företagande i gles- och landsbygder – fakta och fönster", vilken innehöll sex förslag på hur kvinnors företagande i gles- och landsbygder kan främjas:

1. Se över trygghetssystemet för företagare
2. Öka möjligheterna för egenföretagare inom vård och omsorg
3. Stärk och kvalitetssäkra företagsrådgivningen
4. Anpassa regelverken för de allra minsta företagen
5. Öka utbildningsinsatserna till skolor, rådgivare och företagare
6. Fortsätt med insatser för att initiera och förstärka nätverk, mentorskap och andra kontaktytor

"Vår slutsats är att förändring handlar om att se hinder och hitta sätt att göra något åt dem. Attityder förändras när människor möts och strukturer kräver engagemang på alla nivåer."

SIV LINDÉN, PROJEKTLEDARE

INTERNATIONELLT UTBYTE

Ett av projektets syften var att knyta kontakter med andra länder för att lära av varandra om kvinnors företagande på landsbygden. Styrgruppens första studiebesök gick till Slovenien under sex dagar i september 2009. Under resan fick deltagarna en omfattande redogörelse om regionen, demografin och försörjningsmöjligheterna i området. De besökte olika företag, organisationer och projekt där man hade fokus på kvinnors försörjning och ungdomars utvecklingspotential. Historia, natur och turism är ledorden i många slovenska projekt och resan gav flera resultat. Bland annat genomförde Winnet ett seminarium tillsammans med fyra kvinnor från Slovenien under Landsbygdsriksdagen 2010, ett koncept med Spa-resor från Sverige till Slovenien utarbetades och ett ungdomsprojekt med ungdomarna från Slovenien har börjat planeras.

Det andra studiebesöket gick till Färöarna under fyra dagar i oktober 2010. Under besöket fick styrgruppen bland annat ta del av många intressanta projekt om "jämstilling" som pågick inom Nordiska Ministerrådet och man besökte en rad olika företag och projekt rörande kvinnor och entreprenörskap.

Den 12–14 aug 2011 anordnade Ålands teknolog centrum (ÅTC) en konferens med namn "Att välja sin väg – Nordiska kvinnor om företagande, ledarskap och utveckling", i Mariehamn. Vid konferensen deltog projektledare Inger Karlsson och Siv Lindén, för att skapa nya kontakter. Konferensen bjöd på en spännande mix av olika presentatörer från de nordiska länderna. President Tarja Halonen medverkade.

Kartläggning av kvinnors företagande & entreprenörskap

STYRGRUPP

Ines Backlund (Glesbygdsverket)
Ylva Fohlin (LRF)
Britt Marie Thorstensson Söderberg (NRC)
Camilla Carlsson (Coompanion)
Inez Abrahamzon, Inger Karlsson,
Uno Lundback (Hela Sverige ska leva)

PROJEKTLEDARE

Siv Lindén

Kvinnors entreprenörskap på landsbygden
är ett projekt av Hela Sverige ska leva,
Winnet, Coompanion och LRF som
genomfördes 2008–2011.

*Hela Sverige
ska leva!*

WINNET
SVERIGE
NRC, Svenska Riksförbundet
Nationellt ResursCentrum för kvinnor

COMPANION

**LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND**

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa

**Jordbruks
verket**

Vill du veta mer om oss?

Läs de senaste nyheterna om lokal utveckling på vår hemsida.
Där hittar du även skrifter och broschyrer inom olika ämnen
för gratis nedladdning, liksom aktuell information om vår
organisation och vad vi gör. Du kan även träffa oss på
Facebook eller följa oss på Twitter.

Hela Sverige ska Leva | Stortorget 7 | 111 29 Stockholm
tfn: 08-24 13 50 | fax: 08-24 28 05
info@helasverige.se | www.helasverige.se